

A sajátos magyar tabula rasa bevezetésének lehetőségéről

Lassan hagyomány lesz, hogy a szociálisan fokozott érzékenységű közéleti szereplők - fokozottságukat bizonyítandó - nyaranta bejelentik: az arányosabb közteherviselés érdekében be kellene vezetni a vagyoadót. (Gyanítom, azért nyaranta jelentik be, mert az állampolgárok egy része - miként e cikk szerzője is - általában ilyenkor bizonyosodik meg afelől, amit már tavasszal is sejtett, hogy az idén sem marad pénze nyaralásra, s ilyenkor bizony jól jön egy kis biztatás: fizessenek a gazdagok!) Mire a szociálisan érzéketlen pragmatikusok azt szokták válaszolni, hogy teljesen értelmetlen ilyesmikkel borzolni a közkedélyt, hiszen a "vagyondézsmá" kivetéséhez elengedhetetlenül szükséges nyilvántartások nem állnak a hatóságok rendelkezésére. Az Alkotmánybíróság pedig amúgy is alkotmányellenesnek szokta nyilvánítani a vagyonyilatkozat bevezetését.

Az idei nyáron Sárközy Tamás "Lehetőség a sajátos magyar eredeti tőkefelhalmozás lezárására" című hosszabb dolgozatával (Mozgó Világ 1996. 8. sz.) lépett a Nagy Sándor-i útra. Abból indul ki, hogy: "Nem megbízható (!) szociológiai felmérések szerint az elmúlt tíz évben a magyar társadalom mintegy egyharmada szegényedett el, főleg az idősebb nyugdíjasok, a közalkalmazotti családok, a munkanélküliség által leginkább érintett rétegek (például a cigányság jelentős része), illetve Észak-Magyarország lakossága. De ugyanakkor a lakosság megközelítőleg egynegyede jobban él, különösen a kvalifikáltabbak, a fiatalabbak; a Nyugat-Magyarországon élők többletlehetőséghez jutottak, a vállalkozásokban tevékenykedők többletteljesítményekre voltak képesek. (No persze talán ezer bűnöző is meggazdagodott.) Nem néhány száz milliárdos és a több millió szegény országa vagyunk tehát – az ilyen típusú latin-amerikanizálódás a volt Szovjetunió utódállamaiban vagy Romániában, illetve Bulgáriában sokkal valósabb veszély, mint nálunk."

Összegzésül megállapítja, hogy "a társadalom többsége Magyarországon nem szegényedett el, hanem legalább szinten tartásra volt képes". Valami baj van itt az arányokkal. A rendszerváltás óta "a lakosság egynegyede jobban él", állítja a szerző egy helyütt, néhány bekezdéssel később pedig "a győztes egyharmadról" ír. Most akkor ki itt a győztes és ki a vesztes, s melyik az egyharmad és melyik az egynegyed? A győztes egynegyed (vagy egyharmad) arány csak azért lényeges, mert Sárközy szerint "ez a tény magyarázza meg, hogy Magyarországon a kormányok - rengeteg ügyetlenkedésük ellenére - képesek kitölteni hivatali idejüket, hogy a rendkívül

liberális sztrájk-törvény ellenére az elmúlt években alig voltak sztrájkok, hogy a jobb- és baloldali szélsőséges populista irányzatok képtelenek tömegbázisra találni."

Szerintem ma Magyarországon nem azért nincs forradalom, sztrájk, vagy blokád, mert a társadalom többsége nem szegényedett el. Ismerőseim, barátaim, rokonaim körében, utcán, parkban, kocsmában szerzett tapasztalataim alapján arra következtetek, hogy valószínűleg el is szegényedett, s amellett hogy elszegényedett, elveszítette sorsának jobbra fordításába vetett hitét. Pedig a forradalom hitet, a sztrájk meg nem csak szervezettséget, de munkahelyet is feltételez. Akik elveszítették munkahelyüket, hitüket, s elvették tőlük a legális felemelkedés, vagy akár csak életük "szinten tartásának" reményét is, azok passzivitásba süllyednek. (A taxissztrájk idején még erősen hatott a rendszerváltást megelőző, majd az azt követő politikai pezsgés.)

A közömbösség, az apátia egyébként világjelenség, az angol lapok mostanában arról cikkeznek, hogy a britek megcsömörlöttek a politikától. "Ne legyenek illúzióink - írja például az Evening Standard publicistája -, a politika olyan játék, amelyet a politikusok a maguk hasznára játszanak; a választók csupán arra jók, hogy szabályokat és kockázati tényezőt testesítsenek meg..." Ha már az angoloknál tartunk, figyelemre méltó annak a politikai elemzőnek a véleménye is, aki szerint a kiváló politikai érzékkel rendelkező Thatcher nem a jól szervezett munkások (bányászok) sztrájkjába bukott bele, azt le tudta törni, hanem a munkanélküliségből, a kilátástalanságból következő (futball-)huliganizmusba. Azzal nem bírt, mert az úgy pusztít, mint valami ismeretlen vírus.

Az hogy nálunk az elmúlt években alig voltak sztrájkok nem a "szinten maradás lehetőségéből", hanem a politikai passzivitásból következik. A társadalom depresszióját az önpusztítás, a soha nem látott méretű alkoholizmus, a prostitúció, az egyre fokozódó erőszak és a vandalizmus jelzi. Sárközy erről nem szól. Igaz, azt megemlíti, hogy a "győztesek" szégyene, ha munkában megrokkant öreg nénik-bácsik kéregetnek az utcán 70-80 éves korukban. Úgy véli: "A győztes egyharmadnak (egynegyednek?) elemi önérdeke a többiek lemaradásának csökkentése... Számos latin-amerikai, illetve afrikai ország jól példázza: éhezô milliók árnyékában a gazdagság sem élvezhető, az élet minősége sem lehet jó, hiszen ostromlott várban élnek, nem tudnak szabadon kimenni az utcára, az iskolából elrabolják a gyermekeiket stb. (Kérdés, miért éppen a latin-amerikai és afrikai viszonyokkal példálózik a szerző? Lehet, hogy korábbi állításával ellentétben még is csak "kanizálódunk"?) Ami pedig a győztesek "szégyenét" illeti, nem hiszem, hogy megszerzett javairól bárki is önként lemondana. Történelmi példák bizonyítják, hogy az efféle "rózsaszín" értelmiségi

sóhajok hatástalanok maradtak. Nyilván most is azok maradnának, még akkor is, ha a szerző kívánságára a legintenzívebb PR-tevékenységgel fűszereznék is őket.

Sárközy azzal zárja látéletét, hogy a korábban "másodiknak", később "szürkének" nevezett gazdaság az elmúlt években egyre feketedett; s "ilyen méretű illegális gazdasággal nem lehet az Európai Unióhoz csatlakozni". Tegyük hozzá, nem csak csatlakozni nem lehet vele, de hovatovább élni se. A feketedést - a szerző szerint - csak fokozta az "eredeti tőkefelhalmozás", a "kaotikus privatizáció", amely a száz-kétszáz évvel ezelőtti angol, francia és amerikai példákhoz hasonlóan nálunk is "mocskosan ment végbe". A "politikai privatizáció", tehát a párthívek tőkéhez juttatása, az egész államapparátust korrumpálta, ami életveszélyes a társadalomra nézve, és új dimenziót ad a feketegazdaságnak. Ezért "le kell tehát zárunk az eredeti tőkefelhalmozás szakaszát", hogy a rendszerváltás győztesei és vesztesei közelebb kerüljenek egymáshoz és ezzel is erősítsük a középrétegeket.

A szerző a tanulmány második felében tételelesen is felsorolja a javasolt "konstrukció" főbb elemeit. 1. Az Országgyűlés politikailag deklarálja, hogy az eredeti tőkefelhalmozás korszaka véget ért, a feketegazdaság ellen ezentúl következetesen fellép a magyar állam. (Kérdés, hogy a magyar állam ezt eddig miért nem tette, s a deklaráció után miért fogja megtenni?) 2. Minden állampolgárnak joga van, hogy önként és saját értékbecslés alapján (amelyet az állam nem bírálhat felül) vagyonyilatkozatot tegyen, s ennek mértékében egyszeri illetéket fizessen. 3. Aki a vagyoadót befizette, "az Országgyűlés törvényben közkegyelemben részesíti azon esetleges elkövetett gazdasági bűncselekmények vonatkozásában, amelyekből e vagyon esetlegesen származhatott. Erre a bevallott vagyonra nézve pótlólagos adó-, vám- stb. ellenőrzést az elévülési időn belül sem lehet folytatni." Tudomásom szerint csak földerített bűncselekmények elkövetőit szokták amnesztiában részesíteni, a kitöltetlenül (ellenőrizhetetlenül) osztogatott közkegyelem tovább korrumpálná a társadalmat, hiszen összemosná a mindennapi megélhetéséért harcoló állampolgár kisebb-nagyobb "adóstiklijeit" (melyikünk nem követett el ilyet?) a "cápák" milliárdos ügyleteivel. Sárközy is írja, hogy szét kellene választani például a rablógyilkosságot az adócsalástól, de hogyan, ha a "biankó" közkegyelem után semmiféle vizsgálat nem folytatható.

Sárközy úgy véli, hogy ma Magyarországon több százezerre tehető azoknak a száma, akik - 1-2 százalék illeték fizetése mellett - szívesen tennének önkéntes vagyonyilatkozatot, ha ezzel végérvényesen legitimálhatnák eddigi - az esetek többségében kinkeserves munkával összeszedett - vagyonukat. Sőt, chilei példára hivatkozva azt is föltételezi, hogy a vagyonyilatkozatot tevők még fel is értékelnék

vagyonukat, hogy az esetleges későbbi vagyongyarapodásukat is fedezzék. Szerzőnk mindebből mintegy 200 milliárdos (!) bevételre számít. (Mintha ezúttal is túlbecsülne kicsit a "győztesek" arányát, s adakozókedvét.) Mindenesetre a befolyt összeg egy elkülönített alapba kerülne, s ebből munkahelyteremtő infrastrukturális beruházásokat, egészségügyi és szociális támogatásokat, valamint a gazdaságilag leszakadt megyék önkormányzatait finanszíroznák.

Végül is, a javasolt módszerrel a győztesek legitimálhatnák vagyonukat, a vesztesek pedig - mivel ôk is részesednének belőle -elfogadhatnák a győztesek gyarapodását, s így végre létrejöhetne a sokak által oly nagyon áhított nemzeti konszenzus. De hát miért kellene elkenni azt a konfliktust, amely a törvényeket (még a vadkapitalizmus zsványerkölcsét is) semmibe vevő, milliárdos vagyonokat összeharácsoló "topmenedzserek" és a törvénytisztelő, s egyre szegényedő polgár között feszül? A konfliktusokat föl kell tární, s meg kell tanulni kezelni. S ehhez szerintem semmiféle extra technikára ("konstrukcióra") nincsen szükség. Sem a szakszervezeti lobby vagyonadójára, sem annak továbbfejlesztett változatára: "a sajátos magyar eredeti tőkefelhalmozást lezáró közkegyelemre".

"Csupán" be kellene hajtani például a társadalombiztosítás több száz milliárdos kinnlevőségeit. (Németországban, ha egy befizetésre kötelezett egy napot késik, egy százalék késedelmi kamatot fizet.) Bár az is lehet, hogy azért nem hajtják be a tb-tartozásokat, mert behajthatatlanok. Mert nálunk bármelyik gazdálkodó - minden következmény nélkül - csődöt jelenthet, s a kimentett pénzzel holnap új társaságot alapíthat. Aztán itt van a sokat emlegetett fekete gazdaság. Tökéletes adórendszer nincs, mindig lesznek kiskapuk. Amíg azonban az adócsalás mértéke egy cég életképességének fokmérője lehet, adófizető és adóbeszedő között nem alakulhat ki normális kapcsolat. Pedig csak akkor számíthatunk működőképes országra, ha a gazdasági élet szereplőinek is érdekük, hogy minimális tisztességet tanúsítanak egymás iránt. Emlékszem, nagyanyám milyen büszkén emlegette, hogy nagyapám virilista volt, ami nem csak azt jelentette, hogy Székesfehérvár legtöbb adót fizető polgárai közé tartozott, de azt is, hogy tagja lehetett a városi magisztrátusnak, s mint ilyen, beleszólhatott a "közügyekbe" is.

Mostanában mindenki kiválóan meg tudja indokolni, miért nem lehet a régi törvényeknek érvényt szerezni. Új törvény, új alkotmány kell! (Szakértőkkel, rendkívüli vitanapokkal és tévéközvetítéssel.) Pedig lehet, hogy egyszerűen csak a meglévő törvényeket kellene következetesen betartatni. Aki bűnt követ el, azt - záros határidőn belül - meg kellene büntetni, nem pedig időről időre fölmenteni. Nem közkegyelmet kellene hirdetni, hanem jogbiztonságot teremteni, s ha ezek a

képviselők erre nem képesek (vagy ez nem áll érdekükben), akkor legközelebb másokat kell választani helyettük.

Érdekes, hogy újabban "tisztá lapot" követel magának a magyar burzsoázia is. A minap olvastam egyikük kolumnás nyilatkozatát, amelyben azt sérelmezte, hogy miért mindig arról faggatják, milyen párt- vagy kormánysegédlettel kapott több milliárdos tőkét; szerinte csak az a fontos, miként működtette azt. A működési zavarokról nem szólt, pedig az utóbbi időben a szemünk láttára omlottak össze a korábban rendíthetetlennek kikiáltott gazdasági birodalmak, s nem csak a hibás üzletpolitika, hanem a törvénytelen vám- és adóügyletek miatt is. (Persze, ez nem menti fel az APEH vezetőit, akik esetenként félidőben, fizetett hirdetésekkel "pontosították" a játékszabályokat.)

A tabula rasa mindig kedvelt "mező" volt ebben a régióban. Talán azért, mert itt a szerves fejlődést időnként erőszakos hatalomváltások akasztották meg, a forradalmak föltorlódtak, s viszonylag gyakran szabtak nekünk új határokat és sormintákat. Itt azt írták a vonatablak alá: visszanézni veszélyes! Miközben az eget ostromló dalokban végképp eltöröltük a múltat, s megforgattuk az egész világot, nem törődünk talpunk alatt a réttel... Pedig ma már tudjuk, hogy a fű csak akkor lesz zöldebb, mint a szomszédé, ha rendszeresen gyomláljuk, nyírjuk és öntözzük, nem pedig akkor, ha időnként jól megszórjuk gyomirtóval.